

Examen HAVO

geschiedenis

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

20 | **06**

Tijdvak 1
Maandag 22 mei
9.00 – 12.00 uur

Bronnenboekje

bron 1

Naar aanleiding van het Tonkin-incident maakte Behrendt de prent 'Spel met papieren tijger'

Toelichting

Op de linker prent zijn van links naar rechts herkenbaar: de Chinese leider Mao Zedong, Ho Chi Minh, president Johnson. Op de rechter prent van links naar rechts: Ho Chi Minh, Mao Zedong en president Johnson.

De Noord-Vietnamees Phan Thoan maakt op 10 september 1965 deze foto van de arrestatie van een Amerikaanse militair. De foto krijgt als titel 'Guerrillameisje'

President Nixon maakt tijdens de verkiezingscampagne voor de Amerikaanse Senaat in de herfst van 1970 een rondreis door de Verenigde Staten om de Republikeinse kandidaten te steunen. In zijn memoires beschrijft hij hoe zijn bezoek wordt aangegrepen door jongeren om tegen de oorlog in Vietnam te protesteren

- 1 Bijna overal waar ik kwam tijdens de campagne waren groepen demonstranten. Toen ik in
- 2 New Jersey een zaal binnenging, strekte een jonge man zich naar mij uit en terwijl hij mijn
- 3 hand schudde, schreeuwde hij een paar obscene scheldwoorden naar me. Ik gaf de
- 4 veiligheidsagenten een teken dat ze niet hoefden in te grijpen en bleef hem aankijken terwijl
- 5 hij gilte: "Elke dag dat u deze oorlog voert, maakt u zich schuldig aan moord!" Ik zei tegen
- 6 hem, heel zacht, zodat hij een beetje voorover moest leunen om me te verstaan: "Ben je in
- 7 Vietnam geweest?" Hij leek verbaasd en aarzelde even voordat hij antwoordde: "Nee". Ik
- 8 keek hem opnieuw even aan voordat ik sprak: "Onze mannen vechten daar, zodat jij daar of
- 9 op een andere plek gedurende de rest van je leven niet hoeft te vechten." Nadat ik dit
- 10 gezegd had, verslaptte zijn grip op mijn arm en ik liep rechtstreeks de zaal in.

bron 4

De Amerikaanse soldaat Brian Delete was in 1969 en 1970 in Vietnam. Terug in Amerika vertelt hij zijn verhaal

1 Voordat ik naar Vietnam ging, vroeg ik aan een aantal kennissen die er net vandaan
2 kwamen: “Hoe was het daar?” Ze wisten niet wat ze moesten zeggen en ik wist niet wat ik
3 had gevraagd. Toen ik was teruggekomen, had ik dezelfde ervaring. Ik probeerde mensen
4 duidelijk te maken wat ik allemaal had meegemaakt. Mijn ouders gaven ter ere van mijn
5 thuiskomst een feest, alsof ik ergens voor was geslaagd. Toen het feest in volle gang was,
6 moeten ze hebben beseft dat ze ergens een fout hadden gemaakt. Een vriendin van mijn
7 moeder vroeg me: “Heb je ook iemand gedood?” Ze wachtte op antwoord, met een sigaret
8 in de ene en een Martini in de andere hand.
9 Als kind had ik altijd tegen haar opgezien, nu niet meer. Ik antwoordde: “U heeft er geen
10 idee van wat u vroeg. Beseft u wel wat u vroeg?” Kwaad verliet ik de kamer.

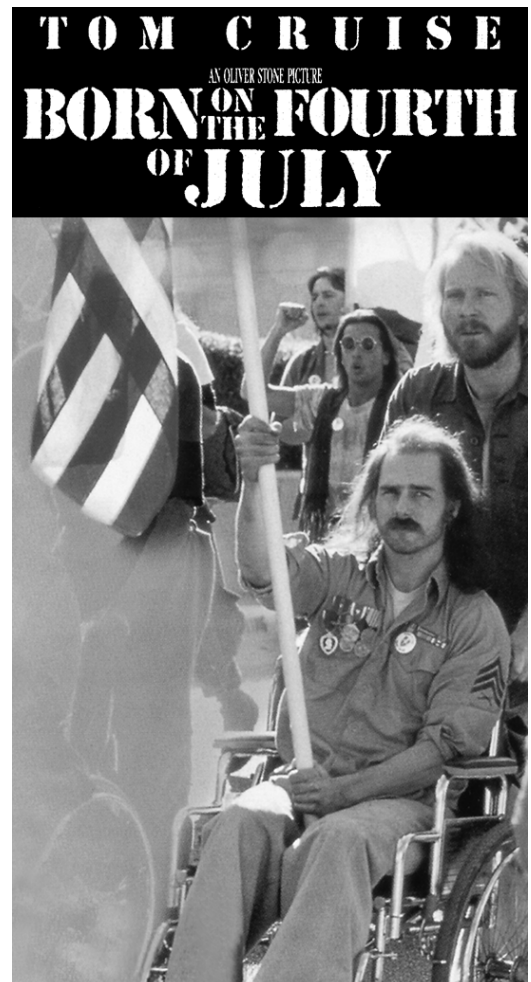
bron 5

*Een foto van het affiche van de film
The Green Berets uit 1968*

bron 6

*Een foto van het affiche van de
film Born on the Fourth of
July van regisseur Oliver
Stone met Tom Cruise in de
hoofdrol uit 1989*

De belangrijkste gegevens van de film The Green Berets

Titel	<i>The Green Berets</i>
Productiejaar	1968
Regisseur	John Wayne, bekend Western-acteur, was soldaat in de Tweede Wereldoorlog
Korte inhoud	De film volgt een succesvolle Amerikaanse elite-eenheid, de groene baretten. Zij vechten tegen de communistische Vietcong en dringen vijandig gebied binnen en ontvoeren daar een Noord-Vietnamese generaal.
Steun van het Pentagon (het ministerie van defensie)	Volgens de richtlijnen van het Amerikaanse leger werden scriptwijzigingen doorgevoerd in ruil voor hulp bij de opnames.

De belangrijkste gegevens van de film Born on the Fourth of July

Titel	<i>Born on the Fourth of July</i>
Productiejaar	1989
Regisseur	Oliver Stone, zelf een Vietnamveteraan.
Korte inhoud	De film is gebaseerd op de autobiografie van Ron Kovic. Het eerste half uur speelt zich af in Vietnam, waar de hoofdpersoon ernstig gewond raakt. Het tweede deel van de film toont de reïntegratie in de maatschappij en de ontwikkeling tot anti-oorlogsactivist van Ron Kovic. Hierbij laat Oliver Stone 'the war at home' zien.
Steun Pentagon	geen

Van kind tot burger: Volksoopvoeding in Nederland (1780-1901)

bron 9

In 1843 brengt predikant (protestantse geestelijke) C.E. van Koetsveld een bezoek aan een lagere school in Mastland, in Zuid-Holland. Hij noteert daarna het volgende

1 De school (...) zag er bij mijn komst op Mastland niet bijzonder gunstig uit. Het dak was
2 lek, de ramen laag, de muren gescheurd, de vloer vochtig en het lokaal nauwelijks groot
3 genoeg om de Mastlandse jeugd over de banken opeen te schuiven, en zo doende de school
4 er mee vol te laden. Alleen de hogere klassen waren van bekrompen lessenaartjes voorzien
5 (...) Ik trad opzettelijk eerst de school binnen, om onze meester in al de kracht van zijn
6 werkzaamheid te zien, en verzocht hem rustig voort te gaan, terwijl ik op een bank ging
7 zitten. Het 'rustig' worden kostte evenwel wat moeite. De woelige kleinen hadden zóveel
8 over mij te fluisteren en de meester wilde ze graag, juist nu, zó gehoorzaam en zó knap en
9 zó vlug hebben, dat alleen ik goed op mijn gemak was. Gelukkig of ongelukkig was het mei
10 en hadden de grootste leerlingen dus de school verlaten (...), zodat ik gemakkelijker kon
11 ademen. Maar nu kon de meester minder laten zien wat zijn leerlingen presteerden. Nog
12 zat ik daar en mijmerde en hoorde niet eens het dof gebrom der twaalf klokslagen, toen ik
13 door een algemeen gedruis uit de afzwerping van mijn gedachten werd opgewekt. Het
14 ongeduldig kinderoor had nauwelijks de lang gewachte klokslag gehoord, of de grootste
15 jongen sprong uit de bank en dreunde met een schelle stem een gebed op, waarnaar niemand
16 luisterde, behalve ik. Toen wrongen al de kleinen zich tegelijk los, sprongen en rolden over
17 elkaar heen, (...) tot zij op straat uiteen stoven en dan weer tot een vlogen, als de dartelende
18 muggenzwermen op een zomeravond.

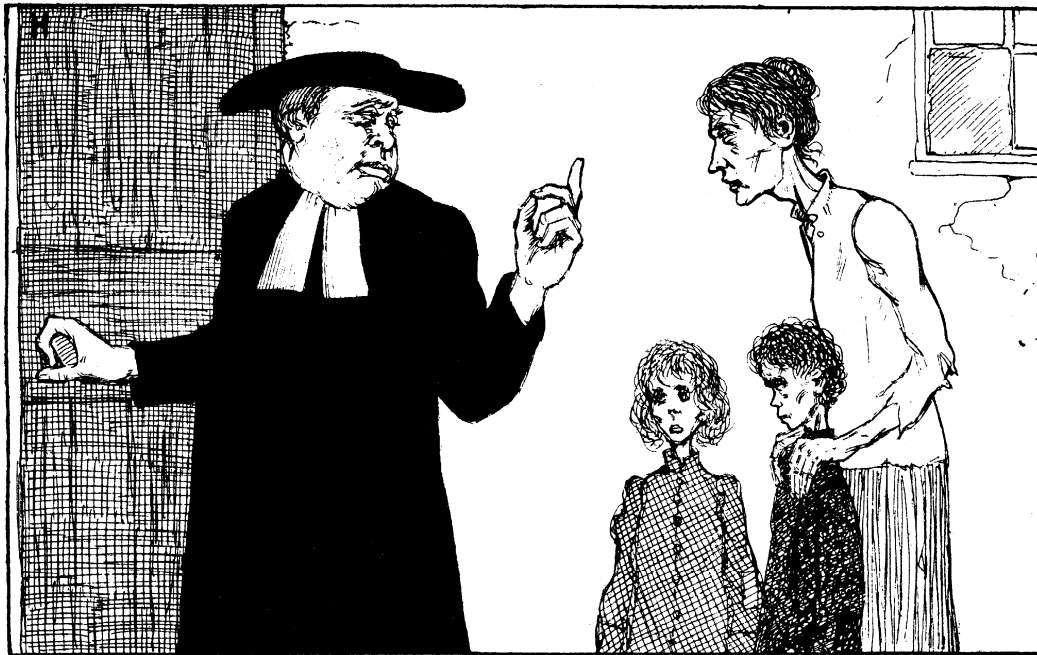
bron 10

In 1880 bezocht de liefdadigheidsvereniging 'Liefdadigheid naar Vermogen' een arm gezin waarover ze noteert

1 Aan de moeder, een visvrouw, valt niet veel te doen, dat begrijpen wij. Maar de dochters en
2 de zoon: als wij die eens wat vooruit hielpen? (...) Naar onze begrippen staat – en dat is
3 ook zo – een werkman die een ambacht heeft geleerd, maatschappelijk hoger dan een
4 sjouwer en krijgt een dienstmeisje door aanraking met hogere standen meer vatbaarheid
5 voor beschaving dan een jonge vrouw die een handeltje drijft. Wij doen het voorstel: laat je
6 zoon voor onze rekening naar de ambachtsschool gaan! En je dochters zullen we een nieuw
7 stel kleren geven, laat ze gaan dienen*.

*dienen: als dienstmeisje werken

Titel: Vrijheid van geweten

Onderschrift

“Nou moedertje, je weet het wel goed, nietwaar? Stuur je ze naar de zondige ‘openbare’, dan is de hel onvermijdelijk het einde. Zend je ze echter naar onze broederschool, dan erf je de hemel en ... nou ja ... en elke week een kop bruine bonen met twee roggebroden”.

Toelichting

Een broederschool is een rooms-katholieke school, de persoon links op de prent is gekleed als een pastoor (rooms-katholieke geestelijke).

De onderwijsvernieuwer Jan Ligthart (1859-1916) groeit op als zoon van een verarmde kruidenier. In dit fragment vertelt hij over zijn jeugd rond 1870, als hij ongeveer twaalf jaar is

1 Al weken achtereen had ik mijn schoolgeld niet betaald. Weten de onderwijzers, die de
 2 kinderen harde standjes geven als deze hun schoolgeld hebben ‘vergeten’, wat dat voor een
 3 kind is? Ze kunnen er zeker van zijn, dat er thuis al heftige tonelen zijn afgespeeld. Het
 4 kind wilde niet naar school zonder schoolgeld, en Moeder had het niet. Het kind treuzelde,
 5 drong aan, huilde, werd brutaal, bleef tegen de muur hangen, en Moeder kon het geld toch
 6 niet van haar rug snijden. Eindelijk zei Moeder: “Zeg dan maar, dat je ’t vergeten hebt,”
 7 maar het kind wist wel, dat noch de meester noch de kinderen dat geloven zouden. Ten
 8 slotte, vijf minuten voor negenen, is het maar de deur uitgeslenterd, met roodbehuilde ogen,
 9 zeurend naar school. En als het daar, kleurend van schaamte en gekrenkte trots, de
 10 boodschap van Moeder verlegen naliegt, terwijl de omringende leerlingen zich in de
 11 welvaart van hun ouders veilig voelen en wat vreemd en ongelovig kijken, krijgt het van
 12 zijn meester nog een uitbrander. Hoe is het mogelijk!

Einde